

Jag har läst

”Bankbluffen – Så blir du blåst på dina pengar”

av Joel Dahlberg
(Ordfront, 2011)

Pia Hellertz – januari 2013

Joel Dahlberg är ekonomijournalist. Enligt Ordfronts hemsida har han över tjugo års erfarenhet som ekonomijournalist, bland annat på Dagens Industri, Dagens Nyheter och ekonomisajten E24. Idag arbetar han på Svenska Dagbladets näringslivsredaktion. Att han är expert på området är mycket tydligt i boken ”Bankbluffen”. Här redogör han mycket ingående för allt man behöver veta som löntagare, sparare, bolånare och mycket mera. Det mesta var helt nytt för mig. Jag är ”ekonomisk analfabet” men försöker lära mig. Jag börjar förstå att det är såna som jag som bankerna kan lura lättast.

För att ge en bild av innehållet kan jag visa några kapitelrubriker:

- *Transaktionskontot – en bankdirektörs dröm*
- *Gör banken glad och betala med kreditkort*
- *Så lurar man fem miljoner fondsparare*
- *Bolån – bankens väg till kundens plånbok*
- *En armé av säljare ’i kundens tjänst’*
- *Svindlande vinster och svällande bonusar*
- *Krisen som förlamade världsekonomin och*
- *Kapitalskyddade placeringar vinner mark.*

Han ger också råd om hur man skyddar sina sparpengar. En guldgruva för ekonomiska analfabeter är ordlistan i slutet av boken där han förklarar massor med begrepp inom finanssektorn. Jag saknar dock vissa begrepp, kanske beroende på det perspektiv Joel Dahlberg har. Han är mycket kritisk till bankernas giriga förhållningssätt, men han kritiserar inte det ekonomiska systemets, d.v.s. kapitalismens grundvalar. I sin bok fokuserar han främst på de fyra storbankerna, Nordea, SEB, Swedbank och Handelsbanken, där den sistnämnda framstår i något ljusare dagar än de övriga tre.

Inledningsvis var bankerna fram till 70-talet i huvudsak serviceenheter för att hantera kundernas pengar, utbetalning, sparande, betalning av räkningar m.m.. Det blev dock så småningom för dyrt att ha så många kontor och personal för att hantera detta. Internet och bankomater förändrade systemet. Man behövde inte längre alla dessa bankkontor och all personal för service längre utan successivt började man alltmer istället fokusera på att sälja tjänster och produkter.

Bankerna strävar endast efter vinster

Dahlberg berättar att han för många år sedan insåg att bankerna endast arbetar för att öka sina egna vinster, även om de i sin reklam betonar att de värnar om kundernas intressen. Affärsbankernas affärsmodell handlar om att 20 procent av kunderna står för 80 procent av intäkterna. Det är dessa kunder som är lönsamma. Vi övriga är olönsamma. Dahlberg menar att bankernas mål är att få oss olönsamma kunder att använda fler tjänster och därmed betala fler avgifter genom att bli ”guldkunder”. Jag minns när jag var kund hos Nordea. Jag var stolt

över att vara guldkund. Sen dess har jag bytt till en mindre bank, vilket kändes mycket bra när jag läste boken.

Det finns i princip två typer av kontokort, *bankkort* som innebär att summan man handlat för direkt dras från kontot, och *kreditkort* som innebär att man får en faktura. Det innebär att bankerna kan lägga avgifter på kreditkortet för hanteringen. Bankerna är därför intresserade att vi använder kreditkort.

Bankerna lockar med diverse beten. Exempelvis lockade Nordea med att den som har ett Mastercard Silver kunde beställa Melodifestival-dvd:n till reducerat pris. Eller om man gör "hole-in-one" på en golfbana och har en försäkring genom Nordea kunde man få pengar. Bankerna lovar rabatter på bensen, på reseförsäkringar och mycket mera. Allt gäller dock kreditkort, inte vanliga bankkort. Författaren menar dock att detta "*retar gallfeber på bankernas stora samarbetspartner inom kort, detaljhandeln*" eftersom systemet är kostsamt för handeln. "*De marknadsför ju bara kreditkortet ... Det vore en katastrof för handeln om många av de kunder som idag har bankkort, skulle gå över till kreditkort eftersom avgifterna är så väldigt mycket högre*", säger Dick Malmlund på Svensk Handel enligt Joel Dahlberg.

Bankerna har enorma vinster. År 2008 beräknar Dahlberg att varje vuxen svensk bidragit med 4000 kronor i vinst till svenska banker. "*Det är lika mycket som ett genomsnittligt svenskt hushåll spenderar på hälso- och sjukvård under ett år eller nästan dubbelt så mycket som samma hushåll spenderar på bröd*". Chefer och ledning roffar åt sig enorma löner och bonusar och andra förmåner något som bland annat en artikel i Aftonbladet redogör för.¹

ERIK FELDT, vd för Nordeafonder	
Taxerad inkomst:	
2008:	3 277 400
2007:	2 320 400
2006:	2 460 500
2005:	2 301 200
2004:	2 061 800
Summa:	12 421 300 kronor
Bil:	Ingen uppgift
Bor:	Villa i Sollentuna

Attacken mot kontanterna

Bankerna är inte längre intresserade av att hantera kontanter. Man vill hellre att människor använder sina kreditkort. Många banker har idag slopat kontanthanteringen med Swedbank i spetsen. Handelsbanken behåller dock tillsvidare sin kontanthantering vid sina samtliga bankkontor.

Inte nog med att bankerna vill att vi ska handla med kort, de vill att vi ska ha minst två kort. "*Vi rekommenderar våra kunder att ha två kort, ett Bankkort Visa för att kunna göra uttag mot sitt konto och ett annat betal- och kreditkort för inköp*", säger SEB. Joel Dahlberg menar att om alla SEB:s cirka 1,6 miljoner privatkunder i Sverige skulle skaffa ytterligare ett kort, betyder det drygt 300 miljoner kronor i extra kortavgifter. Det ger en aning om vilka enorma inkomster bankerna har på våra kort.

Anledningen till att bankerna är så snabba med att ersätta bedrägerier som kunder utsätts för i samband med korthantering är enligt författaren att bankerna måste upprätthålla kundernas förtroende för bankerna. Kunderna måste känna sig trygga att använda kort. Generositeten från bankernas sida handlar således inte i första hand om *kundernas* trygghet utan om sin egen trygghet.

¹ Bilden hämtad från en artikel i Aftonbladet som redogör för de enorma löner ledningen har, <http://www.aftonbladet.se/minekonomi/article12017110.ab>.

Se länken <http://www.aftonbladet.se/minekonomi/article12020445.ab> för en recension av Dahlbergs bok.

Rådgivning

En av de stora inkomstkällorna som bankerna har är rådgivning. Bankerna ger sken av att det just handlar om rådgivning, men i praktiken handlar det om försäljning. Kunderna får råd att köpa fler och fler tjänster. Man säljer fonder, obligationer, bolån, m.m.

En strategi är att framställa enkla produkter som komplicerade för att "försätta kunden i ett underläge" eller att hemlighålla de verkliga priserna på tjänster. Kapitlet om fonder kan jag inte ens redogöra för eftersom det är ett komplicerat område som jag dessutom inte är intresserad av. Jag rekommenderar Dahlbergs bok för dig som är intresserad av att försöka förstå. Jag förstår dock så pass mycket att fondsparande i huvudsak är en dålig affär för kunderna, men en desto bättre för bankerna.

När det gäller bolån så är de "*bankernas allra viktigaste produkter*" enligt författaren. Han skriver: "*Mystiken kring räntan beror naturligtvis på att bankerna vill ha det så.*" Han berättar att de som har råd, är guldkunder, är lönsamma kunder, enkelt kan förhandla till sig längre räntor, medan vanliga bolånekunder sitter fast med sina räntor. Man behöver kunskaper för att kunna förhandla. Författaren redogör mycket detaljerat för hur vi blir blåsta på boräntorna. Bankerna erbjuder oss naturligtvis inte lägre boräntor, vi måste förhandla.

"Det går ganska lätt att själv ta reda på om man blivit lurad. Var och en som har ett bolån kan kontakta sin bank och kontrollera vilka räntor man betalat de senaste åren. Sedan jämför man dem med de historiska räntor bankerna presenterar på sina webbplatser och då ser man om ens egen ränta legat högre."

Jag samlar kunskap, mod och kraft för att våga lyda hans råd. Vad är det värsta som kan hända? Det är inte lätt att förstå systemet. Joel Dahlberg citerar finansministern Anders Borg när han på ett möte 2008 säger:

"Vill man göra en insats för Sverige kan man ta kontakt med sin bank och kräva längre ränta. Den här räntesänkningen är inte till för bankernas marginaler, den är till för att rädda fallet i svensk ekonomi".

Författaren menar att det är mycket ovanligt att en finansminister uttalar sig så öppet misstänksamt mot banker. Detta innebär enligt Dahlberg en viktig förändring – "*bankernas prissättning är idag en politiskt fråga*".

Författaren påpekar också att bankerna utvecklat en intressant strategi. De har fått utrymme i media där de får lämna "objektiva råd" till allmänheten. Därmed förstärks bilden av att det handlar om rådgivning och inte försäljning. Gissa vem som kommer att lyssna med ett stort skeptiskt öra nästa gång de ekonomiska experterna från bankerna uttalar sig!

Bank- och finanskris på gång

Vi är inne i en period med allvarlig finanskris i världen. Jakten på allt högre vinsthunger innebär att bankerna tar högre risker än de borde, menar Dahlberg. Oron ökade avsevärt i och med bolånekrisen 2008/2009 som var nära att sänka det internationella finansiella systemet.

Jag blev riktigt upprörd när jag läste Dahlbergs redogörelse för bankernas, framförallt Swedbanks och SEB:s agerande i de baltiska staterna under åren 2004-2007. Hur bankerna skapade en bolånebubbla som sen ledde till en allvarlig kris i länderna. Swedbank tjänade "*mer än dubbelt så mycket på sin utlåning i Litauen som i Sverige, och i Estland var marginalen mer än tre gånger så hög.*" På mig låter det som den mest extrema girigheten. Ett alltför stort risktagande i utlåningen och därmed höga vinster och höga bonusar. Nu får ländernas befolkningar samt svenska skattebetalare betala skulderna, eftersom Swedbank och SEB är för stora för att tillåtas gå i konkurs, "*To Big to Fail*". Det är namnet på en film som beskriver bankkrisen i USA 2008. "*Den svenska regeringen skulle aldrig tillåta att SEB och*

Swedbank går i konkurs” skriver Dahlberg.²

Det är lätt att konstatera att det är helt galet att bankdirektörerna kan få stora bonusar på sin aggressiva utlåningspolitik och sen vända sig till staten när det går galet, men som Dahlberg konstaterar:

”Om Swedbank hade gått i konkurs hösten 2008, hade det fått oöverskådliga konsekvenser inte bara för Swedbank utan för alla svenska banker och deras kunder”.

Författaren poängterar att bonus används för att driva personalen i den riktning man önskar. Systemet med bonusar gör att bankernas tjänstemän fortsätter sälja dåliga fonder till miljoners kunder. De goda alternativen innebär enligt Dahlberg lägre vinster.

En fråga jag ställer mig är dock: Hur ska bankkonkurser kunna undvikas i en framtid som verkar mycket osäker för det rådande bank- och finanssystemet. Kritiken ökar, både intellektuellt genom böcker, artiklar, TV-program, inlägg på Internet, forskning m.m. – men också genom de världsomspännande protester och aktioner som uppstår i krisens fotsår.

I ett av de sista kapitlen går Joel Dahlberg detaljerat igenom finanskrisen i världen. Han diskuterar IT-sektorn och riskkapitalisternas agerande. En riskkapitalist har som affärsidé att köpa eller starta ett företag med i huvudsak lånade pengar för att utveckla det och sen sälja det med förtjänst. Någon annanstans läste jag att Sverige är en guldgruva för riskkapitalister eftersom vi tillåter att vinsterna flyttar till andra länder, medan förlusterna betalas av svenska skattebetalare. Dahlberg går mycket detaljerat och pedagogiskt igenom hur riskkapitalisterna agerar och vilka konsekvenser det får för svenska företag och skattebetalare.

Råd

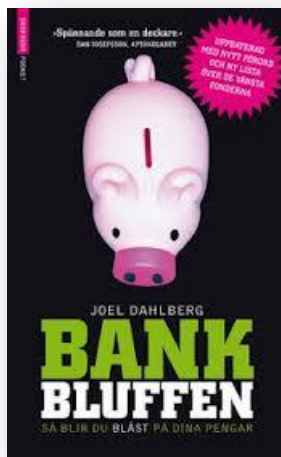
Joel Dahlberg ger inte många råd. Istället presenterar han fakta på fakta på fakta så läsaren själv måste ta ställning. I ett par slutkapitel beskriver han dock hur man kan kapitalskydda sina placeringar samt hur man hanterar sina besparingar. Staten har en insättningsgaranti, som numera är 500 000 kronor. Höjningen skedde efter en liten ”bank run”, d.v.s. kunderna skyndade sig att ta ut sina besparingar under hösten 2008. Den låg tidigare på 250 000 kronor. Bankernas största fasa är just ”bank run”, eftersom bankerna inte har de pengar som kunderna då kommer för att hämta. Men som Dahlberg betonar ”*Det som sänker en bank är nämligen inte att den är bankrutt utan att tillräckligt många tror att den kan bli bankrutt.*” Därför måste man ständigt betona och ge sken av stabilitet.

Ett råd ger Dahlberg:

”Något som helt klart skulle påskynda processen är om folk i större utsträckning bytte bank. Det skulle ge en tydlig signal att kunderna inte accepterar hur de blir behandlade av storbankerna.”

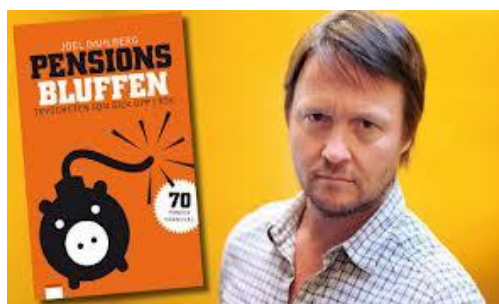
I programmet *En bok – En författare* på Kunskapskanalen intervjuades Joel Dahlberg någon gång tidigt år 2010.

² Det är samma grundtankar som styr krisen i världen. Länder kan inte tillåtas att gå i konkurs, därför behöver de nödlån, vilket de får, många miljarder mot ränta. Men det är ett tema för andra böcker som publicerats under senare år, bl.a. Ellen Hodgson Browns ”*Bankerna och skuldnätet*” samt Andreas Cervenkas ”*Vad är pengar – Allt du velat veta om världsekonomin men inte vågat fråga om*”.

46 kr pocket på Bokus
47 kr på Adlibris

Författaren har också år 2012 publicerat ”Pensionsbluffen – Tryggheten som gick upp i rök”.

Följande information om *Pensionsbluffen* är hämtad från Adlibris:

Det orangea kuvertet har blivit ett begrepp hos de svenska hushållen. Vid sidan av deklarationen och Ikeakatalogen finns få tryckta alster med sådan spridning i vårt land. Som kuriosa kan nämnas att färgen orange i kristendomen symboliserar frosseri, en ironi med tanke på den magra allmänna pension åtskilliga av oss måste räkna med.

Vadå mager? Det var väl en reform? Ska det då bli sämre för någon? Jodå, systemet är nämligen underfinansierat redan idag, och värre blir det. Joel Dahlberg, som gick till storms mot bankerna i *Bankbluffen*, berättar nu allt du helst inte velat veta om det nya pensionssystemet men som du snarast bör sätta dig in i för att kunna påverka din egen pension. Ju yngre du är, desto viktigare är det. Några mysterier:

- * Varför går det inte att förutsäga sin pension, som på ATP-tiden?
 - * Varför är det viktigt med eget sparande?
- * Varför är premiepensionssparandet omöjligt som idé?
 - * Varför sänktes pensionerna 2010 och 2011?
- * Varför ska pensionärerna sponsra Pensionsmyndighetens kick-off?

Författaren har intervjuat många makthavare om hur systemet egentligen skulle fungera. Politikerna tvär sina händer och kräver ansvarsfrihet; systemet är självreglerande och ska vara oåtkomligt för klåfingriga populistpolitiker.

Konsekvenserna av detta får vi nu alla hacka i oss. *Pensionsbluffen* innehåller även en granskning av de 70 största fonderna.

Den tänker jag inte läsa eftersom jag redan varit pensionär i många år och vill inte veta vad jag missat. Däremot har jag tittat på Dan Josefssons avlöjande dokumentär ”*Vem vill bli pensionär*” Se recension på http://www.piahellertz.com/Vem_vill_bli_pensionar.pdf. Jag är orolig för barn och barnbarn.